

ARTELE DECORATIVE NAȚIONALE ÎNTR-O LUCRARE FUNDAMENTALĂ

Doctor în studiul artelor **Ana MARIAN**
Institutul Patrimoniului Cultural

Monografia *Arta decorativă din RSS Moldovenească, anii 1944–1991*, apărută în anul 2019 la Editura „Epigraf” și semnată de Constantin Spînu, doctor în studiul artelor, cercetător științific coordonator la Institutul Patrimoniului Cultural, este una inedită, nemaexistând anterior o asemenea cercetare fundamentală de proporții, în vizorul căreia s-ar afla arta decorativă din RSS Moldovenească. Această perioadă este definită de autor drept una în care „a avut loc o trecere treptată de la tradiția populară de realizare a unor produse de larg consum la abordarea unor opere destinate preponderent expozițiilor de artă plastică și decorativă”. În lucrarea sa, autorul analizează activitatea creatorilor profesioniști în cadrul Uniunii Artiștilor Plastici din RSSM și, respectiv, organizarea activității de producere a Secției moldovenești a Fondului Artistic al URSS. Lucrarea capătă valoare și prin referințele la studiile criticilor de artă din acea epocă, care au abordat diverse probleme vizând artele decorative. Același rol le revine și numeroaselor date arhivistice privitoare la procesul artistic, inclusiv din punct de vedere tehnologic, și care completează firesc tabloul investigației.

Autorul, urmând o logică inteligibilă de expunere, structurează lucrarea pe decenii, așa cum se obișnuia să se facă și în critica de arte din perioada examinată.

Capitolul I, *Arta decorativă din RSS Moldovenească, anii 1944–1950*, este centrat pe activitatea plasticienilor I. Postolachi, V. Neceaeva, V. Tufescu-Poleacova, P. Bespoiasnii, S. Ciokolov. Sunt relevate opțiunile lor de creație, conotațiile semantice ale ornamentelor folosite, punând în valoare chintesenta estetică a lucrărilor. Autorul menționează importanța delimitării domeniilor de creație (la începutul deceniului următor, 1951–1952) și prezența operelor atât la nivel de schițe de proiect, cât și la nivel de realizare în material. Trebuie remarcate în acest context datele exhaustive de arhivă care vizează perioada 1944–1950. Deși sunt prezentate în note de subsol, ele completează studiul și sunt nu mai puțin ponderabile decât textul de bază al capitolului I. Comentariile pe care le face autorul vizavi de procesele-verbale ale adunărilor secției de arte decorative a UAP din perioada sovietică sunt importante și inedite.

Constantin SPÎNU. *Arta decorativă din RSS Moldovenească, anii 1944–1991*.
Chișinău: Epigraf, 2018. 560 p.

În Capitolul II, *Arta decorativă din RSS Moldovenească, anii 1951–1960*, este reflectată activitatea UAP, analizată din punct de vedere științific și prezentată o descriere amănunțită și competentă a creației plasticienilor T. Kanaș, V. Poleacova, S. Ciokolov, I. Postolachi, P. Bespoiasnii ș.a. În afară de analizele efectuate, autorul aduce citate din documentele de epocă (în special cu relatări despre expozițiile organizate), care completează considerațiile sale. Sunt puse în dezbatere datele acumulate de autor, punându-se astfel în valoare și propriul „eu” artistic în studiul artelor, propria opinie, pe care și-a creat-o investigând tematica respectivă. Datele de arhivă și luările de cuvânt ale criticilor de artă (spre exemplu, cea a lui Kir Rodnin din 1957) introduc în circuitul științific materiale referitoare la prezența obiectelor de artă decorativă în cadrul expozițiilor.

Capitolul III, *Arta decorativă din RSS Moldovenească, anii 1961–1970*, scoate în evidență interconexiunea Fondului Plastic al UAP din republică cu activitatea plasticienilor sub aspectul problematicei artistice abordate. În această perioadă evoluează plasticienii S. Ciokolov, P. Bespoiasnii, T. Kanaș, I. Postolachi, V. Vadaniuc, V. Poleacova, V. Novic, I. Țehanovici, E. Grecu, M. Bebeșco, D. Goberman, N. Serova, C. Golovinova, M. Saka-Răcilă, M. Coțofan, E. Rotaru, L. Boico-Ceban, E. Șugjda, L. Ianțen, M. Grati, F. Nutovici,

N. Sajin ș.a. Pe lângă aspectele artistice, autorul menționează deplasările de creație în cadrul cărora artiștii plastici profesioniști luau cunoștință de tradițiile populare în domeniul țesutului de covoare, al olăritului, cioplitului în lemn etc. Este de remarcat analiza atât artistică, cât și științifică care interpretează lucrările prin prisma coloristicii, racordărilor liniei, motivelor populare (bunăoară, *arborele vieții*) prezente pe câmpul și chenarul covoarelor, spre exemplu, cu referință la tapiserie, făcând și o tipologie a acesteia. Referitor la perioada 1961–1970, autorul delimitează ceramica industrială și cea expozițională.

Capitolul IV, *Arta decorativă din RSS Moldovenească, anii 1971–1980*, începe cu elucidarea schimbărilor de paradigmă conceptuală produse în artele decorative (sesizată și de criticul de artă Kir Rodnin), inclusiv în tapiserie (goblen), ceramică și arta sticlei. Este trecută în revistă creația plasticienilor M. Saka-Răcilă, S. Vrânceanu, E. Rotaru, F. și A. Nutovici, V. Savca, C. Golovinova, E. Șugjda, M. Coțofan, L. Odainic, L. Goloseeva, L. Boico-Ceban, E. Grecu, V. Vadaniuc, L. Ianțen, N. Sajin, A. Silițkii, T. Grecu, M. Grati ș.a. Problematika perioadei respective a fost parcursă prin prisma operelor de artă, numeroase și polivalente în acest interval de timp.

Capitolul V, *Arta decorativă din RSS Moldovenească, anii 1981–1991*, constată că în perioada studiată plasticienii „și-au consolidat opiniile ideatice și plastice, spre care tindeau anterior”. Se arată că a fost „o perioadă de tranziție pe parcursul căreia au germinat noi paradigme estetice”, printre artiștii vizați numărându-se V. și A. Culicenco, A. Drobaha,

Nicolae Coțofan. *Burluie*, în prim-plan trei piese din compoziția decorativă *Toamna*, șamotă, email, 1984, h 64 cm, h 54 cm, h 63 cm.

A. Negură, L. Șevcenco, V. Grama, V. Damir, E. Ajder, S. Pasecinaia, V. Bolboceanu, I. Platon, E. Mogorean, V. Tecuci ș.a.

Ultimul compartiment, *Arta decorativă în documente de arhivă* (include date în două limbi, română și rusă), conține o incursiune în acea epocă, prin materialele de arhivă (în special procese-verbale și discursuri la congresele UAP), care evocă elocvent suflul epocii. Activitatea creatorilor de valori artistice din perioadă istorică dată necesită o lectură complexă și profund cognitivă, uneori deloc relaxantă.

Și materialul ilustrativ de la finele lucrării întregeste considerabil aportul inestimabil al cercetătorului Constantin Spînu în domeniul artei decorative. De pe filele materialelor de arhivă transpare opera unor autori remarcabili, operă care a rămas în memoria vizitatorilor muzeelor în perioada de referință, dar care aproape că nu este cunoscută de generația actuală. Astfel, lucrarea poate servi drept suport pentru criticii de artă, muzeografi, profesori de arte plastice și decorative, studenți și elevi ai instituțiilor de profil din țară, precum și pentru publicul larg, dornic de a cunoaște subtilitățile artei decorative din RSSM din anii 1944–1991. Limbajul relatării este elevat, lucrarea prezintă o valoare incontestabilă atât prin analiza multiaspectuală și generalizatoare a autorului, cât și prin materialele inedite de arhivă, aduse de autor la cunoștința cititorului.

Maria Saka-Răcilă. *Baladă păstorească*, compoziție decorativă din trei piese, 1981, lână, iută, tehnică mixtă, 292 × 90 cm, 242 × 40 cm, 292 × 90 cm.